

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Карпенко О. Є.

доктор педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID ID: 0000-0003-1841-882X

У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз процесу підготовки майбутніх педагогів до виховної діяльності в цифровому середовищі під час війни. Автором обґрунтовано трансформацію освітньої парадигми, де цифровізація постає стратегічним ресурсом забезпечення неперервності виховного впливу та збереження національної ідентичності майбутніх педагогів. Доведено, що еволюція освітнього простору вимагає переосмислення феномену стійкості як активної адаптації фахівця через використання інноваційних технологічних інструментів. У ході наукового пошуку концептуалізовано поняття «цифрової виховної стійкості» як нової професійної якості педагога, що інтегрує технологічні знання у структуру особистісних характеристик для зміцнення когнітивної стійкості молоді. Детально охарактеризовано структурні компоненти моделі підготовки фахівця (когнітивний, технологічний, особистісно-творчий та психологічний). Когнітивний компонент охоплює систему знань про специфіку цифрового спілкування під час війни, тоді як технологічний спрямований на опанування інструментарієм VR/AR та гейміфікації для реалізації патріотичного виховання. Особистісно-творчий компонент відображає здатність педагога бути творцем безпечного авторського контенту. Психологічний компонент забезпечує саморегуляцію та здатність транслювати спокій через цифрові канали зв'язку.

Автором визначено практичні інструменти реалізації «педагогіки підтримки», серед яких особливе місце посідають віртуальні музеї, цифрова герменевтика та гейміфікація волонтерства, що виступають засобами протидії ворожим наративам. Доведено, що роль педагога трансформується у функцію наставника цифрової стійкості, який поєднує високу технологічну грамотність із глибокою емпатією. Розроблена модель сприяє підвищенню адаптивності педагогів до викликів воєнного стану та забезпечує неперервність трансляції культурних кодів в умовах територіальної розпорошеності суб'єктів навчання. Український досвід «цифрової педагогіки незламності» створює унікальний приклад для світової наукової спільноти.

Ключові слова: цифровізація, виховна робота, підготовка педагога, цифрова стійкість, патріотичне виховання, професійна ідентичність.

Karpenko O. Ye. Preparing the Educator for Educational Work in the Context of Digitalization

The article provides a comprehensive theoretical and methodological analysis of the process of preparing future educators for educational activities in a digital environment during wartime. The author substantiates the transformation of the educational paradigm, where digitalization emerges as a strategic resource for ensuring the continuity of educational influence and the preservation of the national identity of future educators. It is proven that the evolution of the educational space requires a rethinking of the phenomenon of resilience as an active adaptation of a specialist through the use of innovative technological tools. In the course of the scientific search, the concept of “digital educational resilience” is conceptualized as a new professional quality of an educator that integrates technological knowledge into the structure of personal characteristics to strengthen the cognitive resilience of youth. The structural components of the specialist training model (cognitive, technological, personal-creative, and psychological) are characterized in detail. The cognitive component covers a system of knowledge regarding the specifics of digital communication during war, while the technological component is aimed at mastering VR/AR tools and gamification for the implementation of patriotic education. The personal-creative component reflects the educator's ability to be a creator of safe original content. The psychological component ensures self-regulation and the ability to transmit calmness through digital communication channels.

The author identifies practical tools for the implementation of “pedagogy of support”, among which a special place is occupied by virtual museums, digital hermeneutics, and the gamification of volunteering, which serve as means of countering enemy narratives. It is proven that the role of the educator is transforming into the function of a digital resilience mentor who combines high technological literacy with deep empathy. The developed model contributes to increasing the adaptability of educators to the challenges of martial law and ensures the continuity of the transmission of cultural codes in conditions of the territorial dispersion of learners. The Ukrainian experience of “digital pedagogy of indomitability” creates a unique example for the global scientific community.

Keywords: digitalization, educational work, teacher training, digital resilience, patriotic education, professional identity.

Вступ. Сучасний соціокультурний простір України характеризується трансформацією освітньої парадигми, що зумовлена необхідністю функціонування в умовах воєнного стану. Трансформація традиційної моделі навчання та виховання в систему «освіти виживання та стійкості» актуалізує пошук новітніх методологічних підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів. У цьому контексті цифровізація постає стратегічним ресурсом, що забезпечує неперервність виховного впливу, збереження національної ідентичності та психоемоційну підтримку майбутніх педагогів. Глобальні виклики вказують на те, що пандемічний досвід став лише прелюдією до глибших системних зсувів, де цифрова інфраструктура перетворюється на базову умову реалізації права на освіту та виховання [16, с. 112]. Для України ситуація ускладнюється безпосередніми загрозами безпеці, руйнацією фізичної інфраструктури та масовою міграцією суб'єктів освітнього процесу, що висуває особливі вимоги до цифрової компетентності майбутнього вчителя, викладача, вихователя.

Еволюція освітнього простору в умовах війни вимагає переосмислення феномену стійкості (resilience) не як пасивного виживання, а як активної адаптації та розвитку через цифрові інструменти. С. Hodges [11] розмежовує планове дистанційне навчання та екстрене дистанційне викладання, проте український досвід виходить за межі цієї дихотомії, створюючи модель перманентної цифрової присутності. В. Кремень [20] наголошує на антропоцентричності цифровізації, де технологія має слугувати збереженню людського в людині, що є особливо актуальним під час воєнного протистояння. Виховна робота, яка традиційно базувалася на безпосередній емпатії, фізичній присутності та груповій динаміці, сьогодні змушена мігрувати у віртуальні середовища, де цифрова опосередкованість стає каналом трансляції цінностей.

Проблемне поле дослідження окреслюється гострою суперечністю між класичними канонами виховання, що потребують глибокого психологічного контакту «очі в очі», та об'єктивними реаліями, які диктують дистанціювання заради безпеки. Педагог опиняється в ситуації, коли звичні методики патріотичного, морального чи естетичного виховання втрачають свою ефективність без адаптації до вимог кіберпростору. Зауваження N. Selwyn [15] щодо «цифрового примусу» набувають в українському контексті дещо іншого забарвлення: цифровізація стає інструментом порятунку ідентичності. Проблема підготовки вчителя полягає у необхідності формування специфічної готовності до здійснення виховної місії через екран, де кожна одиниця цифрового контенту має нести виховне навантаження, а кожен цифровий інструмент – сприяти зціленню травмованої психіки дитини. Дослідження готовності педагога до такої діяльності вимагає аналізу ціннісно-орієнтованого континууму, де цифрові навички поєднуються з високою етичною відповідальністю.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та концептуалізувати модель підготовки майбутніх педагогів до виховної діяльності в цифровому середовищі в умовах війни, що ґрунтується на синергії технологічних інновацій та гуманістичних ідеалів.

Завдання статі: здійснити теоретико-методологічний аналіз генезису цифровізації виховання в сучасному науковому дискурсі та обґрунтувати трансформацію ролі педагога в умовах воєнного стану; обґрунтувати кон-

цепт «цифрової виховної стійкості» як нової професійної якості вчителя, що інтегрує технологічні знання у структуру особистісних характеристик для забезпечення психоемоційної підтримки та національної ідентичності учнів; розробити та схарактеризувати структурні компоненти моделі підготовки педагога до виховної роботи (когнітивний, технологічний, особистісно-творчий та психологічний) в умовах високої невизначеності та цифрової трансформації; визначити практичні інструменти та методи реалізації «педагогіки підтримки» в цифровому середовищі (віртуальні музеї, гейміфікація волонтерства, цифрова герменевтика) як засоби протидії ворожим наративам та зміцнення когнітивної стійкості молоді.

Методи дослідження: термінологічний аналіз, системно-структурний підхід, герменевтичний метод, порівняльний аналіз, моделювання, прогностичний аналіз.

Результати. Питання підготовки до виховання в цифровому середовищі під час війни вимагає детермінації нових функцій педагога: модератора безпечного простору, куратора цифрового контенту та фасилітатора емоційної стабільності. Досвід українських науковців, зокрема В. Бикова, О. Спіріна та О. Пінчук [18], засвідчує, що цифрова трансформація виховання є незворотним процесом, який вимагає перегляду стандартів вищої педагогічної освіти. В умовах війни виховна робота набуває ознак терапевтичної педагогіки. Потреба у педагогах, який володіє методами цифрової герменевтики та здатний деконструювати ворожі наративи, стає пріоритетом національної безпеки. L. Pangrazio & J. Sefton-Green [14] підкреслюють небезпеку комерціалізації освіти через технології, проте для України головним ризиком є втрата ціннісного зв'язку між поколіннями у розпрошеному цифровому просторі. Таким чином, підготовка педагога має включати освоєння алгоритмів створення «педагогіки підтримки» в асинхронному та синхронному режимах взаємодії.

Концептуалізація «цифрової виховної стійкості» дозволяє розглядати підготовку педагога як комплексний процес інтеграції технологічних знань у структуру особистісних

якостей. Це передбачає не лише технічне оволодіння платформами Zoom, Teams або Google Classroom, а й розуміння глибинних механізмів цифрової соціалізації в умовах кризи. Як стверджують R. Luckin & M. Cukurova [13], штучний інтелект може допомагати у персоналізації навчання, проте виховний аспект залишається прерогативою вчителя-гуманіста, чия роль у цифрову епоху лише посилюється. В умовах війни педагог стає живим символом стабільності для дитини, а цифрові інструменти – містками, що з'єднують розділені кордонами та лініями фронту спільноти.

Цифрова дистанція не повинна ставати перешкодою для емпатії, а навпаки, вона має бути наповнена новими сенсами. U. Fuller [8] вказує на важливість цифрової капіталізації педагогів, що в українських реаліях трансформується у здатність проектувати виховне середовище, яке протидіє стресу та апатії. Підготовка вчителя до такої діяльності є багатоаспектним завданням, що поєднує в собі психологічну загартованість, медіакультуру та майстерність педагогічної комунікації в онлайн-просторі.

Генезис цифровізації виховання в сучасному науковому дискурсі розглядається не просто як процес інтеграції технічних засобів, а як фундаментальна зміна онтології освітньої взаємодії. Аналіз концепцій цифрової педагогіки, які розвивають T. Fawns [6] та S. Wayne [2], свідчить про розмивання меж між фізичним та віртуальним просторами, що призводить до виникнення феномену *cyber-ontology*. У контексті виховного процесу це означає, що цифрове середовище перестає бути лише посередником, перетворюючись на повноцінний життєвий світ дитини, де формуються її цінності, ідентичність та соціальні установки. Питання підготовки педагога в цьому руслі полягає у зміщенні акцентів з технічної грамотності на глибоке розуміння цифрової екології дитинства. Постцифрова теорія, яку обґрунтовує P. Jandrić [12], підкреслює, що ми більше не можемо відокремлювати цифрові технології від нашої біологічної та соціальної сутності, що в умовах війни стає життєво важливою парадигмою для збереження зв'язків усередині нації.

Аксіологічний аспект виховної роботи через екран набуває особливої актуальності,

коли мова йде про трансляцію національних цінностей та патріотичне виховання. Проблема «цифрової герменевтики», яку досліджують S. Deterding [5], стосується способів інтерпретації та надання сенсу цифровим повідомленням. В умовах війни, коли інформаційне поле перенасичене маніпуляціями, здатність педагога здійснювати ціннісну медіацію стає фундаментом виховання. Як стверджують українські дослідники Р. Гуревич, Л. Коношевський та Н. Костенко [19] цифрова компетентність педагога сьогодні невіддільна від його національної свідомості, оскільки саме вчитель стає фільтром, через який дитина сприймає події в країні. Патріотичне виховання засобами ІКТ трансформується у створення спільних цифрових наративів стійкості, де кожен відеоролик чи пост у соціальній мережі є актом ствердження української суб'єктності.

Таким чином, теоретико-методологічний аналіз засвідчує, що підготовка педагога до виховної роботи в умовах цифровізації є відповіддю на цивілізаційний виклик. Це процес формування професійної ідентичності, здатної інтегрувати технологічний інструментарій у гуманістичну парадигму виховання. Цифрові інструменти оцінювання та моніторингу вихованості дозволяють отримати об'єктивну картину морально-психологічного стану молоді, що є важливим для корекції освітніх стратегій під час війни. Взаємодоповнення міжнародних концепцій Digital Resilience та українського досвіду виживання в умовах війни створює унікальний методологічний ґрунт для побудови інноваційної моделі виховання.

Феномен «цифрової присутності» педагога в умовах сучасного протистояння трансформується з суто технологічної характеристики у фундаментальну категорію виховної антропології. Виховання в цифрову епоху під час війни постає як процес безперервної психо-емоційної підтримки, де вчитель через екран транслює впевненість, спокій та ціннісні орієнтири [1, с. 7]. Цифрова присутність вимагає від суб'єкта особливої форми «цифрової тілесності», коли емоційний стан вихователя дешифрується вихованцями через міміку, інтонацію та швидкість реакції у месендже-

рах [14, с. 23]. Формування життєстійкості (resilience) засобами ІКТ стає домінантною функцією виховної роботи. В українських реаліях цифрова присутність педагога в житті дитини, яка перебуває в укритті чи в евакуації, стає чинником стабілізації психіки та збереження соціальної ідентичності.

Виклики воєнного стану вимагають інтеграції протидії дезінформації та кібергігієни у зміст виховної діяльності. Медіаграмотність перестає бути додатковою навичкою, перетворюючись на компонент національної безпеки. Цифрова грамотність у кризових умовах є формою цивільного захисту [7, с. 16]. Педагог має навчити дитину розрізняти маніпулятивні наративи та ворожі інформаційно-психологічні спеціальні операції, що безпосередньо впливає на морально-психологічний стан вихованця. Українська науковиця Л. Найдьонова акцентує увагу на тому, що виховна робота сьогодні – це боротьба за когнітивну стійкість молоді [21]. Цифрові платформи використовуються для розвінчування міфів та формування критичного мислення, що є основою патріотичного виховання в умовах гібридної агресії.

Етичні дилеми цифрової опосередкованості порівняно з емоційною близькістю набувають особливої гостроти під час роботи з дітьми, які мають травматичний досвід. Постає необхідність конвергенції технологічних форматів взаємодії з емпатійним потенціалом міжособистісного спілкування. К. Burke & S. Larmar [4] у своїх дослідженнях цифрової етики вказує на ризик дегуманізації стосунків у дистанційному форматі. Проте в умовах війни цифрова дистанція парадоксально стає засобом створення «безпечного місця». Педагог, усвідомлюючи межі втручання в особистий простір дитини через камеру, має виявляти делікатність та емпатію. Виховна робота з травмованими дітьми засобами цифровізації базується на принципах ненасильницького спілкування та підтримки суб'єктності учня, що вимагає від учителя високого рівня емоційного інтелекту та знання основ кризової психології.

Концептуалізація виховання під час війни передбачає розгляд цифрового середовища як простору збереження пам'яті та форму-

вання майбутнього. Традиційні форми виховної роботи, такі як бесіди чи класні години, замінюються інтерактивними форматами: віртуальними подорожами, цифровими щоденниками стійкості, колективними медіа-проектами. А. Goodwin [9] застерігає від надмірного контролю, що є важливим для українського контексту: виховання має будуватися на довірі, а не на моніторингу. Цифровізація дозволяє створювати горизонтальні зв'язки між учнями, які розкидані по світу, що сприяє збереженню відчуття належності до української спільноти.

Важливим аспектом концептуалізації є роль цифрового контенту як інструмента виховного впливу. Вчитель виступає не лише як транслятор знань, а як творець та куратор безпечного інформаційного середовища [10]. Синтез поглядів U. Fuller [8] на культуру участі та вітчизняного досвіду цифрового волонтерства дозволяє залучати молодь до активної соціально значущої діяльності онлайн/Виховна робота в умовах війни через цифрові засоби спрямована на перетворення пасивної позиції жертви обставин на активну позицію творця змін. Це досягається через участь у цифрових благодійних марафонах, створення патріотичного контенту для соціальних мереж та підтримку мережевих спільнот незламності.

Таким чином, сучасна концепція виховання в умовах війни та цифровізації ґрунтується на аксіологічній тріаді: безпека, підтримка, ідентичність. Цифрові інструменти дозволяють реалізувати ціннісно-орієнтований підхід у ситуації, коли фізичний доступ до вихованця обмежений. Як стверджують у своїх дослідженнях І. Бех [17], духовний розвиток особистості в кризових умовах потребує нових форм опосередкування, де цифрова платформа стає місцем зустрічі смисложиттєвих домінант. Виховання через цифровізацію під час війни – це стратегія випередження, що готує молодь до життя в поствоєнному цифровому світі, зберігаючи при цьому фундамент національної культури.

Розробка цілісної моделі підготовки педагога до виховної роботи засобами цифровізації в умовах війни вимагає детермінації структурних елементів, що забезпечують синер-

гію технологічного поступу та гуманістичної спрямованості. Така модель розглядається як динамічна система, де кожен компонент виконує специфічну функцію у структурі професійної готовності фахівця. Як зазначають S. Beltman, C. Mansfield & A. Proce [3], ефективно викладання та виховання в цифрову епоху потребує інтегрованого розуміння технології, педагогіки та змісту. В українських реаліях цей трикутник доповнюється аксіологічним вектором, що перетворює підготовку на процес формування «цифрової воїна світла», здатного протистояти деструктивним впливам війни.

Когнітивний компонент моделі охоплює систему знань про психологію цифрового спілкування в екстремальних та кризових ситуаціях. Це передбачає глибоке розуміння того, як віртуальне середовище трансформує сприйняття інформації дітьми, що перебувають у стані хронічного стресу. Цифрова грамотність у XXI столітті має включати знання про алгоритмічні впливи та архітектуру платформ, що для українського вчителя трансформується у здатність розпізнавати когнітивні пастки ворожої пропаганди [22]. Когнітивна готовність також включає теоретичну базу щодо вікових особливостей цифрової соціалізації та специфіки дистанційного виховання, де кожне слово в чаті набуває статусу виховного акту. Синтез поглядів В. Бикова, О. Спіріна та О. Пінчук [18] дозволяє стверджувати, що когнітивний базис є фундаментом, на якому будується здатність педагога до швидкого прийняття рішень в асинхронному освітньому просторі.

Технологічний компонент зосереджений на опануванні інструментарієм, що дозволяє реалізувати виховні завдання в умовах війни. Це виходить за межі стандартного володіння офісними програмами. Важливим аспектом є використання технологій VR/AR для збереження історичної пам'яті та проведення віртуальних екскурсій місцями незламності України, що дозволяє підтримувати патріотичний дух навіть за умови фізичної віддаленості від рідного краю. Гейміфікація благодійності та соціального проектування стає інструментом залучення учнів до волонтерських ініціатив через ігрові механіки [5, с. 13].

Використання цифрових платформ для реалізації соціальних проєктів (наприклад, створення спільних дошок Padlet для збору історій героїзму) перетворює технологію на простір колективної дії та солідарності.

Особистісно-творчий компонент відображає готовність педагога до створення авторського виховного контенту, що є важливим у ситуації дефіциту адаптованих методичних матеріалів. Як стверджує P. Jandrić [12] у теорії культури участі, сучасний професіонал має бути одночасно споживачем та виробником контенту. Підготовка вчителя передбачає розвиток навичок сторітелінгу для створення подкастів про видатних українців, розробку сценаріїв для віртуальних музеїв та модерування цифрових дискусійних клубів. Творчість у цифровому вимірі стає для педагога засобом подолання професійного вигорання та формою самоствердження в професії, що особливо актуально під час війни. Українська дослідниця Л. Панченко підкреслює, що саме авторський підхід до цифрового контенту забезпечує емоційну залученість вихованців [22].

Психологічна готовність виступає стрижневим компонентом, що забезпечує здатність педагога до саморегуляції в цифровому середовищі під час стресу. В умовах постійних повітряних тривог та інформаційного тиску вчитель має володіти техніками цифрового детоксу та емоційної стійкості. Професійна життєздатність будується на вмінні зберігати баланс між професійними обов'язками та особистим відновленням [3]. Для українського педагога це означає здатність транслювати спокій учням через цифрові канали зв'язку, навіть коли власна безпека перебуває під загрозою. Формування цієї готовності вимагає включення в програми підготовки тренінгів із кризової комунікації та психологічної взаємодопомоги в онлайн-форматі.

Інтеграція цих компонентів у цілісну модель дозволяє здійснювати підготовку фахівця, який є не просто оператором цифрових систем, а вмє проєктувати виховний простір. Модель передбачає перехід від репродуктивного засвоєння технологій до їх творчого переосмислення крізь призму виховної мети. В умовах війни така підготовка стає чинни-

ком національного виживання, оскільки саме через педагогів здійснюється зв'язок між розпорошеними частинами українського суспільства. Дослідження досвіду ЗВО свідчать, що лише системне поєднання когнітивних, технологічних, творчих та психологічних аспектів забезпечує високу ефективність виховної роботи в умовах невизначеності [19].

Цифрова виховна стійкість педагога стає новою професійною якістю, яка дозволяє мінімізувати деструктивний вплив війни на психіку молоді. Використання інструментарію цифрової педагогіки для цілей патріотичного та морального виховання (віртуальні музеї, цифрові волонтерські хаби, гейміфіковані благодійні проєкти) створює умови для переходу від пасивного споживання контенту до активної соціальної дії. Це дозволяє нівелювати загрози цифрової нерівності та інформаційної агресії, формуючи в учнів критичне мислення та почуття причетності до спільної долі українського народу.

Висновки. Підготовка педагога до виховної роботи засобами цифровізації в умовах війни є відкритою системою, що постійно збагачується новими кейсами. Український досвід може стати еталонним для глобальної спільноти в контексті розбудови стійких освітніх систем майбутнього. Взаємодоповнення технологічного інструментарію та національно-патріотичної складової створює міцний фундамент для виховання покоління, здатного жити та творити в умовах високої невизначеності, зберігаючи при цьому вірність загальнолюдським та національним ідеалам. Цифровізація в цьому контексті виступає не лише як сукупність технологічних інструментів, а як специфічне антропологічне середовище, що забезпечує неперервність трансляції культурних кодів та збереження національної ідентичності в умовах територіальної децентралізації суб'єктів навчання. Сформована в ході дослідження модель, яка інтегрує когнітивний, технологічний, особистісно-творчий та психологічний компоненти, сприяє підвищенню адаптивності майбутніх педагогів до викликів війни. Роль педагога-вихователя трансформується у функцію наставника цифрової стійкості, здатного поєднувати високу технологічну грамотність із глибокою емпатією.

тією та ціннісною модерацією інформаційного простору дитини.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі пов'язані з дослідженням потенціалу штучного інтелекту в персоналізації виховних впливів та розробкою методик роботи з дітьми, які мають глибокі психологічні травми, зумовлені війною. Вивчення етичних аспектів цифрової вза-

ємодії та захисту ментального здоров'я педагогів у цифровому просторі залишається актуальним завданням для міждисциплінарних досліджень на перетині педагогіки, психології та кібербезпеки. Україна, долаючи виклики війни, створює унікальний прецедент «цифрової педагогіки незламності», що має стати об'єктом уваги міжнародної наукової спільноти.

Список використаних джерел

1. Archambault L., Leary H., Rice K. Pillars of online pedagogy: A framework for teaching in online learning environments. *Educational Psychologist*. 2022. P. 1–14. <https://doi.org/10.1080/00461520.2022.2051513>
2. Bayne S. et al. The manifesto for teaching online. Cambridge: The MIT Press, 2020. 200 p. <https://doi.org/10.7551/mitpress/11840.001.0001>
3. Beltman S., Mansfield C., Price A. Thriving not just surviving: A review of research on teacher resilience. *Educational Research Review*. 2011. Vol. 6. Iss. 3. P. 185–207. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2011.09.001>
4. Burke K., Larmar S. Acknowledging another face in the virtual crowd: Reimagining the online experience in higher education through an online pedagogy of care. *Journal of Further and Higher Education*. 2020. P. 1–15. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2020.1804536>
5. Deterding S. et al. Gamification: Toward a Definition / *CHI 2011 Gamification Workshop Proceedings*. Vancouver, 2011. P. 12–15.
6. Fawns T. Postdigital Education in Design and Practice. *Postdigital Science and Education*. 2019. Vol. 1. P. 132–145. <https://doi.org/10.1007/s42438-018-0021-8>
7. Frau-Meigs D. Information Disorders: Risks and Opportunities for Digital Media and Information Literacy? *Medijske studije*. 2019. Vol. 10 (19). P. 10–28. <https://doi.org/10.20901/ms.10.19.1>
8. Fuller U. et al. Developing a computer science-specific learning taxonomy. *ACM SIGCSE Bulletin*. 2007. Vol. 39. Iss. 4. P. 152–170. <https://doi.org/10.1145/1345375.1345438>
9. Goodwin A. Teaching as a profession: Are we there yet? *The Routledge international handbook of teacher and school development* / ed. C. Day. Routledge, 2012. P. 44–56.
10. Gui M., Fasoli M., Carradore R. “Digital Well-Being”. Developing a New Theoretical Tool For Media Literacy Research. *Italian Journal of Sociology of Education*. 2017. Vol. 9 (1). P. 155–173. [10.14658/PUPJ-IJSE-2017-1-8](https://doi.org/10.14658/PUPJ-IJSE-2017-1-8)
11. Hodges C. et al. The difference between emergency remote teaching and online learning. *Handbook of research in online learning*. Brill, 2024. P. 511–522. https://doi.org/10.1163/9789004702813_021
12. Jandrić P. et al. Postdigital science and education. *Educational Philosophy and Theory*. 2018. Vol. 50 (10). P. 893–899. <https://doi.org/10.1080/00131857.2018.1454000>
13. Luckin R., Cukurova M. Designing educational technologies in the age of AI: A learning sciences-driven approach. *British Journal of Educational Technology*. 2019. Vol. 50 (6). P. 2824–2838. <https://doi.org/10.1111/bjet.12861>
14. Pangrazio L., Sefton-Green J. Digital Rights, Digital Citizenship and Digital Literacy: What's the Difference? *Journal of New Approaches in Educational Research*. 2021. Vol. 10. P. 15–27. <https://doi.org/10.7821/naer.2021.1.616>
15. Selwyn N. Education and Technology: Key Issues and Debates. 2nd ed. Bloomsbury Academic, 2017. 256 p. <https://doi.org/10.5040/9781474235952>
16. Williamson B., Eynon R., Potter J. Pandemic politics, pedagogies and practices: digital technologies and distance education during the coronavirus emergency. *Learning, Media and Technology*. 2020. Vol. 45 (2). P. 107–114. <https://doi.org/10.1080/17439884.2020.1761641>
17. Бех І. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посібник. Київ: Академвидав, 2009. 248 с.
18. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. 2020. Вип. 1. С. 27–36. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36)
19. Гуревич Р., Коношевський Л., Костенко Н. Цифрова компетентність педагогів в умовах інформатизації освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2023. Вип. 74. С. 7–13. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-7-13>
20. Кремень В. Педагогічна наука у розвитку освіти України під час війни. *Education: Modern Discourses*. 2024. № 7. С. 6–13. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2024-7-01>

21. Найдьонова Л. Розвиток медіаосвіти в територіальній громаді: шляхи подолання психологічних наслідків війни : метод. рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2023. 68 с.
22. Панченко Л. Цифровий сторітелінг в освіті дорослих: бар'єри та шляхи їх подолання. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. Vol. 79, no. 5. С. 109–125. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v79i5.3362>

References

1. Archambault, L., Leary, H., & Rice, K. (2022). Pillars of online pedagogy: A framework for teaching in online learning environments. *Educational Psychologist*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/00461520.2022.2051513>
2. Bayne, S., Evans, P., Ewins, R., Knox, J., Lamb, J., Macleod, H., O'Shea, C., Ross, J., Sheail, P., & Sinclair, C. (2020). *The manifesto for teaching online*. The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/11840.001.0001>
3. Beltman, S., Mansfield, C., & Price, A. (2011). Thriving not just surviving: A review of research on teacher resilience. *Educational Research Review*, 6(3), 185–207. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2011.09.001>
4. Burke, K., & Larmar, S. (2020). Acknowledging another face in the virtual crowd: Reimagining the online experience in higher education through an online pedagogy of care. *Journal of Further and Higher Education*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2020.1804536>
5. Deterding, S., Sicart, M., Nacke, L., O'Hara, K., & Dixon, D. (2011). Gamification: Toward a definition. In *CHI 2011 Gamification Workshop Proceedings* (pp. 12–15). Vancouver.
6. Fawns, T. (2019). Postdigital education in design and practice. *Postdigital Science and Education*, 1, 132–145. <https://doi.org/10.1007/s42438-018-0021-8>
7. Frau-Meigs, D. (2019). Information disorders: Risks and opportunities for digital media and information literacy? *Medijske studije*, 10(19), 10–28. <https://doi.org/10.20901/ms.10.19.1>
8. Fuller, U., Johnson, C. G., Ahoniemi, T., Cukierman, D., Hernán-Losada, I., Jackova, J., Lahtinen, E., Lewis, T. L., Thompson, D. M., Riedesel, C., & Thompson, E. (2007). Developing a computer science-specific learning taxonomy. *ACM SIGCSE Bulletin*, 39(4), 152–170. <https://doi.org/10.1145/1345375.1345438>
9. Goodwin, A. (2012). Teaching as a profession: Are we there yet? In C. Day (Ed.), *The Routledge international handbook of teacher and school development* (pp. 44–56). Routledge.
10. Gui, M., Fasoli, M., & Carradore, R. (2017). “Digital Well-Being”. Developing a new theoretical tool for media literacy research. *Italian Journal of Sociology of Education*, 9(1), 155–173. <https://doi.org/10.14658/PUPJ-IJSE-2017-1-8>
11. Hodges, C. B., Moore, S. L., Lockee, B. B., Bond, M. A., & Trust, T. (2024). The difference between emergency remote teaching and online learning. In *Handbook of research in online learning* (pp. 511–522). Brill. https://doi.org/10.1163/9789004702813_021
12. Jandrić, P., Knox, J., Besley, T., Ryberg, T., Suoranta, J., & Smith, S. (2018). Postdigital science and education. *Educational Philosophy and Theory*, 50(10), 893–899. <https://doi.org/10.1080/00131857.2018.1454000>
13. Luckin, R., & Cukurova, M. (2019). Designing educational technologies in the age of AI: A learning sciences-driven approach. *British Journal of Educational Technology*, 50(6), 2824–2838. <https://doi.org/10.1111/bjet.12861>
14. Pangrazio, L., & Sefton-Green, J. (2021). Digital rights, digital citizenship and digital literacy: What's the difference? *Journal of New Approaches in Educational Research*, 10, 15–27. <https://doi.org/10.7821/naer.2021.1.616>
15. Selwyn, N. (2017). *Education and technology: Key issues and debates* (2nd ed.). Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781474235952>
16. Williamson, B., Eynon, R., & Potter, J. (2020). Pandemic politics, pedagogies and practices: digital technologies and distance education during the coronavirus emergency. *Learning, Media and Technology*, 45(2), 107–114. <https://doi.org/10.1080/17439884.2020.1761641>
17. Bekh, I. (2009). *Psyhholohichni dzhherela vykhovnoi maisternosti: navch. posibnyk* [Psychological sources of educational mastery: textbook]. Akademvydav. [in Ukrainian].
18. Bykov, V., Spirin, O., & Pinchuk, O. (2020). Suchasni zavdannia tsyfrovoy transformatsii osvity [Modern tasks of digital transformation of education]. *Visnyk Kafedry UNESCO “Nepereryvna profesiina osvita XXI stolittia”*, (1), 27–36. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36) [in Ukrainian].
19. Gurevych, R., Konoshevskiy, L., & Kostenko, N. (2023). Tsyfrova kompetentnist pedahohiv v umovakh informatyzatsii osvity [Digital competence of teachers in the conditions of informatization of education]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya: Pedahohika i psyhholohiia*, (74), 7–13. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-7-13> [in Ukrainian].
20. Kremen, V. (2024). Pedahohichna nauka u rozvytku osvity Ukrainy pid chas viiny [Pedagogical science in the development of education in Ukraine during the war]. *Education: Modern Discourses*, (7), 6–13. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2024-7-01> [in Ukrainian].

21. Naidonova, L. (2023). *Rozvytok mediaosvity v terytorialnii hromadi: shliakhy podolannia psykholohichnykh naslidkiv viiny: metod. rekomendatsii* [Development of media education in the local community: ways to overcome the psychological consequences of war: guidelines]. Imeks-LTD. [in Ukrainian].
22. Panchenko, L. (2020). Tsyfrovyyi storitellinh v osviti doroslykh: bariery ta shliakhy ikh podolannia [Digital storytelling in adult education: barriers and ways to overcome them]. *Information Technologies and Learning Tools*, 79(5), 109–125. <https://doi.org/10.33407/itlt.v79i5.3362> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 03.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.05.2026